

TARTU ÜLIKOOL VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Muusikaosakond

Koolimuusika õppekava

Kertu Kukka

**MUUSIKAÕPETUSE JA PEREKONNAÕPETUSE LÕIMIMINE
PULMATRADITSIOONI PÕHJAL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: MA Sirje Medell

Kaitsmisele lubatud:

Viljandi 2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. PULMA TRADITSIOON	6
1.1. Pulmakombed ennemuiste – alates 17. sajandist	6
1.2. Pulmakombed tänapäeval	11
1.3. Mulkide pulmakombed	13
1.4. Laulud pulmatraditsioonis	15
2. RIIKLIKUST ÕPPEKAVAST TULENEVAD AINEKAVADE EESMÄRGID JA VÄLJUNDID.....	18
3. METOODIKA JA VALIM	20
3.1. Meetodi valik ja kirjeldus.....	20
3.2. Valimi moodustamine ja uurimiskontingendi kirjeldus.....	20
3.3. Andmeanalüüs	22
4. TULEMUSTE ANALÜÜS	23
4.1. Õpilaste ettepanekud tundide huvitavamaks läbiviimiseks	23
4.2. Õpilaste teadmised pulmatraditsioonidest	28
4.3. Integreeritud tööplaan.....	32
KOKKUVÕTE.....	38
KASUTATUD KIRJANDUS	40
LISAD	42
Lisa 1 Regilaulud	42
Lisa 2 Küsimustik	43
SUMMARY.....	45

SISSEJUHATUS

Üks osa minu töö teemast kätkeb endas traditsiooni. Minu sünnikohaks on Abja-Paluoja ning sellest lähtuvalt otsustasin süveneda põhjalikumalt Mulgimaa pulmatraditsiooni. Teiseks tõukeks sai mulle koolitraditsioon, mis sai alguse Abja Gümnaasiumist ning see on ka põhjus, miks ma valisin enda vaatevälja Abja Gümnaasiumi.

Asudes tööle muusikaõpetajana, olen kokkupuutunud probleemiga, millest räägitakse järjest rohkem – õpilased ei suuda ja ei oska siduda õppeaineid ja nendes omandatud teamisi. Tihtipeale ei oska seda teha ka õpetajad ning pärast kahe täienduskoolituse läbimist, mis olid seotud lõimisinguga, juhtusin rääkima oma endise inimeseõpetuse õpetajaga ning arutasime oma õppeainete integreerimist. Vestlust edasi arendades tundus, et kõige parem võimalus selleks on gümnaasiumiastmes abielu teema, kus inimeseõpetusest saab perekonnaõpetuses ning seal käsitletakse abielu. Samal ajal õpitakse muusikaõpetuses eesti pärimuskultuuri ning -muusikat. Eesti traditsioonilises pulmas on olnud laulmisel väga suur roll. Seega nägin võimalust nende õppeainete ühendamiseks.

Ühtlasi on eesti pulma teema mulle endale südamelähedane, sest peaaegu kolm aastat tagasi seisin probleemi ees, kuidas korraldada enda rahvuslikus stiilis pulma. Elupõlise abjalasena olin eriti huvitatud Mulgimaa pulmakommetest. Mina kahjuks koolipingist sellekohaseid teadmisi ei saanud, kuid arvan, et praegused mulgid saavad minu töö abil leida huvitavaid lahendusi oma pulmade korraldamisel ning loodan, et nad tahavad säilitada oma rahva traditsioone. Antud töö

teema valik tulenebki vajadusest integreerida õppeaineid, julgustada eesti inimesi taas elustama ning säilitama rahvakultuuri.

Integratsioon, mis on vajalik õpilastele tervikliku mina-pildi loomiseks, jaotub Tiina Kuuse (2008) sõnul sisemiseks ja välimiseks. Sisemise integratsiooni korral loob õpilane ise seoseid erinevate õppeainete vahel. Välimine integratsioon aga toimub siis, kui juba õppekava koostamisel või õpetajate omavahelise suhtlemise teel lõimitakse õppeaineid. Viimase eesmärgiks on soodustada sisemist integratsiooni, et õpilased hakkaksid oskama õpitud teadmiste seostamist.

Gümnaasiumi uues riiklikus õppekavas (vastu võetud 06.01.2011, jõustunud 17.01.2011) on välja toodud, et kunstid on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondade ning ajastu mõtteviisidega. Inimeseks olemine, sotsiaalsed suhted ja maailm on oma erinevates avaldumisvormides kunste aines ning seeläbi seotud kõigi ainevaldkondadega. Gümnaasiumi lõpetaja peaks tunnetama ennast kultuuritraditsioonide kandjana.

Antud töö põhieesmärgiks on koostada integreeritud tööplaani perekonna- ja muusikaõpetuses. Alameesmärkideks on kaardistada gümnaasistide teadmisi pulmadest ning ettepanekud muusika- ja perekonnaõpetuse tundide huvitavamaks läbiviimiseks.

Uurimisprobleem seisneb selles, et Abja Gümnaasiumis ei ole välja töötatud integreeritud tööplaani perekonna- ja muusikaõpetuse lõimimiseks. Uurimisprobleemi küsimused sõnastan alljärgnevalt:

1. Kuidas muuta muusika- ja perekonnaõpetuse tunde huvitavamaks?
2. Millised on Abja Gümnaasiumi gümnaasistide teadmised eesti pulmatraditsioonidest alates 17. sajandist?

Töö on jaotatud nelja ossa. Esimeses ehk teoreetilises osas uurin, millised on olnud pulmakombed alates 17. sajandist ning millised on need tänapäeval. Süvendatumalt annan ülevaate mulkide pulmakommetest ning -lauludest. Teises peatükis käsitlen uuest õppekavast tulenevaid ainekavade eesmäärke ja väljundeid. Töö kolmandas osas kirjeldan uurimuse meetodit ja valimit. Neljandas peatükis analüüsin Abja Gümnaasiumi õpilaste küsitlemisel saadud tulemusi, teen vajalikud kokkuvõtted ja järeldused ning kirjeldan tööplaani koostamist.

Soovin tänada oma juhendajat Sirje Medelli, kes oli mulle igati abiks ja toeks ning Abja Gümnaasiumi inimeseõpetuse õpetajat Karin Seppa ja muusikaõpetajat Kadi Kask'i, kes olid nõus mind antud töö põhieesmärgi täitmisel asjakohaste näpunäidetega aitama. Siinkohal tänaksin ka Milvi-Lydia Kallastet, kes kirjutas käesoleva töö jaoks märkmeid Mulgimaa pulmakommetest.

1. PULMA TRADITSIOON

Antud peatükis annan ülevaate eesti pulmakommetest alates 17. sajandist tänapäevani, süvenenumalt vaatlen mulkide pulmakombeid ning pulmalaule. Osa tekstist on kaldkirjas seetõttu, et kasutan tsiteerimisel täpset raamatu teksti. Mairi Kaasiku artikli „Vanadest pulmakommetest“ tsiteerimisel kasutan originaalteksti, kus ó = õ ning y = ü.

1.1. Pulmakombed ennemuiste – alates 17. sajandist

Veendumus, et inimene oma bioloogilist ja sotsiaalset funktsiooni saab täita ainult abielus, valitses ka muiste. On siis päris loomulik, et abiellumist tähistavad pulmad kujunesid muistses külas tähtsaimaks peoks, mida peeti pidulikult ja kommeterohkelt ning mis kestsid päevi. Pulmadest võttis osa külaharvas tervenisti, kui mitte muidu, siis vähemalt veimevaka täitjana hundihänna ajamisel ja lapulisena. Oma laulude ja tantsude, naljade ja mängudega, mida ühendasid traditsioonilised, rituaalsed tavad, kujunesid pulmad mõjusaks etenduseks, mis jäi osavõtjaile meelde eluks ajaks (Tedre 1973, lk 5).

Abiellumise juhatas sisse kosimine. Et rahvausu järgi kosimiselt tühjalt tagasitulemine ennustas õnnetust, kusjuures kosjakäik oli avalik ja pidulik ettevõtte, siis eelnes sellele peaaegu ülemaalse kombena *kuulamine* (eelkosjad), mis hakkas taanduma alles möödunud sajandi kolmandal veerandil. Kuulamas käis vanem naisterahvas, sageli isamehe naine, hilisematel teadatel ka peiu ema. See oli nn *kuulueit*. Kuulamas käidi neljapäeva õhtuti. Kuulueidel oli kaasas viinapudel

(*kuuluviin*). Kuuluviina vastuvõtmine oli märk, et kosjad võivad tulla. Pudeli tagasiandmine näitas, et kosilast ei soovita (Viires *et al* 1998, 415).

Eks iga tüdruku hing ihkas mehele saada ja seetõttu on meie rahvatraditsioonis suur hulk kombeid ja endeid, mis on seotud kosilaste ootamisega. Sügisene ja talvine neljapäeva õhtu tekitas tüdrukutes alati ärevust ja siis mindi vargsi õuele kuulama, ega kosjakellad kuskilt ei kosta. Aga kui juba kolm leeris käinud tüdrukut majas elas, siis öeldi, et sinna ei lähe enam kurat ka kosja (Õunapuu 2003, lk 12).

Kalits (1988) kirjutab, et pulmakombed olid piirkonniti üksikasjus üsna erinevad. Nii on raske anda mingit üldist kirjeldust, kuid peamised pulmajärgud on siiski ülemaalsed ning esinevad ka enamasti samas järjekorras. Pulmad toimusid enamikel juhtudel järgmise kava järgi:

- Saajapäev ehk pulmad mõrsja kodus
- Vakapäev ehk pulmad peigmehe kodus
- Hõimupäev, mil pulmad jätkusid eriliste tseremooniateta peigmehe- ja pruudikodus eraldi
- Langujoodud ehk pulmarahva osaline kokkutulek nädal pärast pulmi.

Pulmi peeti üldiselt talvel, viimane piir oli veebruar. Talvel olid talud kõige jõukamal järjel, siis jätkus vara pulmi pidada. Pulmad peeti noorel kuul ja nad kestsid tavakohaselt 3-4 päeva (Heinsaar *et al* 2004, lk 27).

Pulmapäevade kohta pole päris kindlaid teateid. Näib, et üldisemalt on olnud (vähemalt möödunud sajandil) pulmade alguseks esmaspäev. Siiski on üsna arvukalt teateid, kus märgitakse, et pulmad alanud neljapäeval. Igal juhul tuli jälgida, et noorikut ei toodaks peiukoju kesknädalal ega reedel, mis olid õnnetud päevad (Tedre 1973, lk 36-37) .

Pulma kutsuti pruudi ja peigmehe külalised eraldi. Ühest korrast ei aidanud, pulma tuli ikka kolm korda kutsuda. Peigmees käis kutset viimas ratsa koos vendade või sõpradega. Kui kutsuti kogu pere, siis Tõstamaal näiteks hüüti: „Kõik puha pulma! Puu ukse taha!“ Kui aga kutsuti vaid osa pereliikmetest, siis seda tehti nimepidi. Kutsudes kummardati iga kutsutava ees. Kummardamise eest on mõnel pool pruudile veimeid või peigmehele raha antud. Kindlasti pakkus kutsuja ka viina. Et pulmakutset käidi viimas kolmel korral, siis on öeldud, et kutsumisel kulus viina hulga rohkem kui pulmas endas. Varasemal ajal oli ilmselt ka hundihänna ajamine ühtlasi pulma kutsumine. Hiljem ei olnud kutsujateks enam mitte alati pruut ja peigmees ise, vaid hoopis nende vanemad (Õunapuu 2003, lk 21).

Kiriklik laulatus, mis ametlikult kinnitas abielu, oli pulmadega üsna lõdvalt seotud. Laulatus oli kiriku poolt peale surutud toiming. Ta ei tarvitsenud kattuda ega kattunudki pulmadega. On üsna rohkesti teateid sellest, et pulmi peeti nädal või paar pärast laulatust; harvemini, et pulmad olid enne laulatust. Tavaõiguse järgi loeti abielu sõlmituks mitte laulatusega, vaid tanutamisega. Seepärast ei olnudki kombestikis laulatusel erilist tähtsust – ta võis toimuda nii enne kui ka pärast pulmi (Tedre 1973, lk 36-37).

Õunapuu (2003) on kirjutanud, et pulmaliste kogunemisega seoses oli üheks kombeks naelutamas käimine. Pulmaeelsel õhtul ratsutasid peiupoisid pruudikoju naela seina lööma, et neil järgmine päev tulles oleks koht riiete riputamiseks. Järgmise päeva hommikul tegid pruudid poolsed noormehed sama peigmehe kodus. See komme oli levinud Edela-Eestis.

Esimese pulmapäeva hommik möödus mõrsjakodus ilma eriliste tavadeta. Tehti ettevalmistusi saajarongi vastuvõtmiseks. Kagu-Eestis (ja piirialadel) oli kombeks kostitada pulmalisi õllega ja koguda sealjuures raha (nn. kahja joomine). Vastava lauluga („Lemmikibu laul“) pöörduti eraldi iga pulmalise poole, kes pärast joomist asetaski mündi taldrile või õllekibusse. Kohati on kahja joodud ka hiljem, koos peiupoolsete pulmalistega (Tedre 1973, lk 42).

Saajarahva sissesõit oli kõige laulurikkam osa pulmadest. Värav oli tavaliselt suletud ja vakarahvas ootas õues. Seal olid kõik peale pruudi. Vastastikku lauldi ja lõõbiti. Lauluga päriti tulijatelt, kes nad on ja mis neil asja; saajarahvas aga ülistas mõrsjat ja tema kodu, hilinemist seletati peiu juures rikka toidulauaga jne. Lõpuks peale passi näitamist lasti saajarahvas sisse. Pereisa läks saajarahvale õllekannuga vastu. Pruudivend rakendas peigmehe hobuse ja pulmalised teiste saajasõitjate hobused lahti. Hanilast on kirjutatud: *Samal ajal vaatab pruut salaja toast ehk kojast, nõnda, et peigmehe poolt keegi teda ei näe, viht jalgade all ja lambarauad käes – seepärast, et tulevikus kõik õnn ja võimus tema päralt saab olema* (Õunapuu 2003, lk 25).

Tedre (1973) kirjutab, et mõrsja nõudmine, otsimine ja väljatoomine oli esimese pulmapäeva keskseim osa ja Põhja-Eestis ka lauluderohkem episood. Mõrsja peideti nelja neiu vahele ning ta tuli ära tunda jalapäkkade kaudu. Algselt oli äratundjaks isamees, mitte peigmees. Peiule pakuti pulmades õige mõrsja asemel kedagi teist ehk ebamõrsjat. Peigmees tõukas valenooriku muidugi eemale, mispääle see pulmaliste suureks lõbuks nutma hakkas.

Heinsaare (2004) sõnul toimus esimese pulmapäeva hilisõhtul või teise varahommikul pulmade esimese poole tähtsaim sündmus: mõrsja lahkumine vanematekodust. Mõrsja viidi alati pimedas. Jõudes peiukoju, ei sõitnud saajarong sisse väravast vaid lõhuti tarast tükk maha või kasutati mõnd muud ebatavalist õuelepääsu ning mõrsja kanti majja ja asetati laua taha istuma. Neiule pandi sülle rüpepoiss, peiu kõige noorem meessugulane. Kombega taotleti, et esimene laps oleks poiss. Söömisele järgnes uue kodu tutvustamine mõrsjale.

Teisel päeval toimus ka pulmade tähtsündmus – mõrsja tanutamine, talle naise peakatte pähe panemine. Selle toiminguga muutus neiu abielunaiseks ja teda hakati nimetama noorikuks. Tanutamist toimetati poolsalaja, ainult tähtsamate pulmaliste juuresolekul. Tanutamisel istus noorpaar kõrvuti laua ees, millel olid leivapäts, õllekann ja lihavaagen. Lõiganud mõrsja juuksed, suges tanutaja tal pead, võttis siis tanu, lõi sellega talle vastu põski ja ütles tanutamissõnad, mida teisendati vabalt, kuid mis sisaldasid alati käsku „Pea mees meeles!“. Siis pandi tanu pähe. Seda korrati kolm korda. Kahel esimesel korral pandi tanu viltu ja mõrsja

raputas selle maha. Tanutamise ajal pidi noorik nutma, et mitte nutta hilisemas eas (Heinsaar *et al* 2004, lk 29).

Õunapuu (2003) kirjutab, et esimese öö mehe ja naisena veetis noorpaar tihti hoopis lambalaudas. See pidi tagama head karjaõnne. Vanem tava näeb ette, et esimene öö magati eraldi. Hommikul äratati noorpaar kisa-kära ja lauluga. Hästi tehtud süngi eest jättis noorik asemele kingitusi. Lõpetuseks oli silmapesemistseremoonia. Vee tõid kohale pruuttüdrukud ja peiupoisid ning noorpaar pesi teineteisel silmi.

Veimevaka jagamine oli pulma viimase päeva tähtsaim sündmus. Pruut jagas ande põhiliselt oma uutele sugulastele. Veimed olid kimpudeks kokku seotud ja nende suurus sõltus saajast. Kimbud olid pruudil juba varakult oma kodus valmis pandud. *Täied veimed* oli sukad paeltega ja kindad, *pooled veimed* olid kas kindad või sukad (Õunapuu 2003, lk 33).

Kohati lõpetati pulmad nooriku tantsitamisega. Tavaline pulmade lõpetamismärguanne oli lõputoit, enamasti kapsad või kapsasupp. Väga sageli oli lõpumärgiks liha puudumine laualt. Lõputoiduga kaasnesid ka mitmesugused märguanded, näiteks väljast toa seinale koputamine. Kui neist ei aidanud, tõi noorik voki keset tuba ja hakkas ketrama. Siis pidid juba kõik aru saama, et pulmad on sedapuhku läbi. Kui lõpumärgid olid antud, oli kombeks lahkuda (Heinsaar *et al* 2004, lk 31).

Peatükist selgus, et pulmad olid inimese elu tähtsaim sündmus. Tütarlapsed käis sügisel või talvel salaja kuulamas, ega kosjakelli kuulda pole. Pulma kava oli tavaliselt ühesugune: saaja-, vaka- ja hõimupäev ning langujoodud. Esimene pulmapäev toimus mõrsja kodus, kus oodati saajarahvast. Selle päeva kõige tähtsam sündmus oli pruudi otsimine ja leidmine. Teisel päeval toimusid pulmad peiukodus, kus tutvustati mõrsjale uut kodu ning toimus pulmade tähtsündmus – tanutamine. Viimasel päeval jagati veimevakka ning tantsitati noorikut. Pulmade lõpumärguandena toodi lauale kapsasupp või koputati väljast toa seinale.

1.2. Pulmakombed tänapäeval

Tänapäeval käibel olevates pulmatavades ja -kommetes on toimunud palju muutusi. Pulmakombestikku on tulnud mõndagi ameerikapärast. Põhjuseks ei ole siin niivõrd eestlaste reisimine ja võõrsil uute kommete omandamine, vaid eeskätt kinos ja kodus ameerika filmide vaatamine. On ju pulmakombed üks osa meie kultuurist ja need muutuvad koos meie igapäevase eluga. Keegi ei eeldagi, et tänapäeval peaks olema nii nagu vanasti. Kuigi seegi oleks üks võimalus pulmi pidada (Õunapuu 2003, lk 189).

Ants Viirese ja Elle Vunderi (1998) sõnul peetakse pulmi enamasti kevadel või kevadsuvel. Üldiselt on pulmad lühenenud, kestes enamasti päeva, harvemal juhul kaks. Pulmakülalisteks on sõbrad, sugulased, töö- ja õpingukaaslased. Vanadest pulmakommetest on alles jäänud pulmarongile tõkete panemine ja mõrjsa röövimine. Isameest ja kaasanaist on asendama asunud pulmavanem ning pulma juurde on hakanud kuuluma vahuveini joomine.

Kirjalike kutsete saatmine on tänapäeval üks kindlamaid pulmatraditsioone. Suulist kutsumist ei kasutata. Kutsete saatmisel tuleb arvestada, et need ei jõuaks kohale liiga vara, ega ka mitte liiga hilja – kutsetele peab jääma aega vastamiseks. Seetõttu on soovitatav, et külalised saaksid kutsed kätte umbes kaks nädalat enne pulmi. Viisakus nõuab neilt suulist või kirjalikku vastust, milles kutsutu teatab, kas ta osaleb pulmapeol. Vastused võimaldavad noorpaaril ühtlasi kulusid täpsustada. Kutsel on kirjas pulmapeo koht, aeg ja korraldus (Heinsaar *et al* 2004, lk 41-42).

Õunapuu (2003) kirjutab, et ameeriklastelt üle võetud komme tähistada poissmeeste ja vanatüdrukute õhtuid. Eesti traditsioonis vastab sellele ehk pruudi aitamine, kui külätüdrukud käisid pärast kosja ja enne pulma pruudil kaasavara valmistamas. Uueks kombeks saanud ka kutse parempoolsesse serva märkida „Kingiinfo“ koos telefoninumbri ja isiku nimega. Pruutpaaril endal ei peeta sobivaks otsesõnu kingitusi puudutavaid korraldusi jagada. Omaseks on saanud kingiregistrite koostamine, et külaline saaks valida sobiva võimaluse kingi ostmiseks või märgitakse kutsele arvenumber.

Pulmatants on aegade hämarusest tänapäeva kandunud komme. Vanasti kuulus pruudi tantsitamine sigivusrituaalide hulka. Nüüdisajal sümboliseerib pulmavalss pigem noorpaari sobivust ja kooskõla - kumb juhib, kuidas allutakse juhtimisele, kumb kipub domineerima. Väidetakse, et tantsupõrandal sobimine näitab häid suhteid. Pulmavalssi tantsib pruutpaar üksi. Selle ajal võib taldriku või tassi põrandale visata - killud toovad õnne (Heinsaar *et al* 2004, lk 42).

Kui varasemates pulmakommetes oli kindel, et pruutpaar kannab rahvarõivaid, siis tänapäeval on noorpaaril vabad käed valimaks enda pulmariietust. Enamasti unistavad mõrsjad siiski pikast valgest kleidist ja noormehed kannavad ülikonda. Nüüd on võimalik pruutkleiti laenata ja siin jagunevad tulevased pruudid kahte leeri (Õunapuu 2003). Ühed arvavad, et on mõttetu raisata raha korra kandmiseks mõeldud kleidi peale ja teised leiavad, et pruutkleidil on niivõrd sümboolne tähendus, et seda ei laenutata.

Heinsaare (2004) sõnul on tänapäeval pulmakommetes veel neiupõlvenime „ärasaatmine“, südame lukku panemine ehk tabalukkude asetamine silla külge, küünla süütamine ning kurepesa külastamine, mille käigus seotakse kurepesaga posti külge valge pael. Lisaks on kombeks kanda pulmade ajal kaasas pulmalippu, mis peab teavitama pruutpaari tulekust. Nüüdisaegsetes pulmadest jagatakse külalistele ameteid, korraldatakse mängu ja võistlusi ning enne pulma lõppu mängitakse maha ka pruudipärg.

Õunapuu (2003) selgitab, et abielu registreerimist ei pea toimetama enam tingimata perekonnaseisuaktide büroos, vaid täpselt seal, kus meeldib. Ametnik tuleb teatud tasu eest kohale sinna, kuhu ainult soovitakse. Nii on hakatud pidama nn teemapulmi, näiteks kusagil mererannal või soosaarel. Üks lihtsam pulmapeo variant on väike vastuvõtt pärast registreerimist. Selline pidu ei kesta üle 3-4 tunni. Aina populaarsemaks on muutunud noorpaari siirdumine pulmareisile kohe pärast abiellumist ja väikest vastuvõttu.

Eelnevat arvesse võttes võib nentida, et nüüdisaja eesti pulmades on äärmiselt palju valikuid. Võimalus pöörduda tagasi vanade pulmakommete juurde, võimalus pidada pulmi läänelikke traditsioone arvestades ning isegi abielluda ilma igasuguse pulmapeota. Tavades on segunenud vanad ja uued kombed ning kasutatakse erinevate maade traditsioone. Seda pole võimalik pahaks panna, sest see ongi kultuur oma pidevas muutumises (Õunapuu 2003).

Sellest peatükist selgus, et tänapäeva pulmad on võrreldes 17. sajandi pulmadega lühemad, kestes üks kuni kaks päeva. Suulise kutsumise asemel saadetakse kirjalikke kutseid ning kindla riietuse asemel on noorpaaril võimalik kanda, mida nad ise soovivad. On tekkinud palju uusi kombeid nagu neiupõlvenime „ärasaatmine“, valge paela kinnitamine kurepesaga posti külge, küünla süütamine ja pruudipärja mahamängimine. Vanadest kommetest on alles pulmarongile tõkete tegemine ning pruudirööv.

1.3. Mulkide pulmakombed

Kui loeme Mulgimaa klassiku August Kitzbergi „Veli Hennu“ või „Püve talus“, olemegi sajanditaguste eellaste rõõmude ja murede maailmas. Tulevased pruudid ja peiud kasvasid oma vanemate eeskujul töökateks ja kombekateks. Kui vallakool läbi ja leeris käidud, oli selge, et „meheleminek ei ole reheleminek“ ja „naisevõtmist ja esiende kitmist ei tohi tõiste ooles jätta“ (M.-L. Kallaste 2013, lk 1).

Kallaste kirjutab, et tütreid ja poegi kasvatati ikka töökateks ja viksideks. Nende õpetamist ja kasvatamist saatsid sellised regilaulud nagu „Puhtuse õpetus“ (LISA 1 laul nr 1) ja „Tiiu, talutütrekene“. Poegi õpetasid isad maast-madalast rasket tööd tegema. Tüdrukuid ei imetletud vaid kiigepidudel ja simmanitel, vaid jälgiti ka argielus hoolega. Isad keelasid poegadel minna kosja taludesse, kus loomad hooldamata või ukse taha maha kukkunud luud üles tõstmata. Emad omakorda laulsid hoiatavaid regilaule tütardele „kõva käega“ või joodikust mehe eest (LISA 1 laul nr 2).

Meenutades eelnevaid peatükke, saime teada, et abiellumise juhatas sisse kosimine. Kallaste (2013) sõnul saadeti kõigepealt nn „kulletse-eit“. Tedre kirjutab, et mulkidel oli lisaks ka kosjakase tava. Tulevane kosilane viis kase ihaldatud neiu akna alla ning kui kask tuppa tõsteti, võis kosja minna. Selle tava puhul pidi neiu kindlalt teadma, kes kase tema akna alla pani, et segadust ei tekiks. Kui kosjad tehtud, sai edasi minna pulmade ettevalmistamise ja läbiviimisega. Oluline oli veimevaka valmis saamine ning traditsioonide järgimine.

Kirjeldades mulgimaa pulmarõivaid on Tiina Jürgen (2012) välja toonud, et Halliste kihelkonna mõrsja kandis pulmas punast vaipseelikut, mille alläärt kaunistasid 19. sajandi I poolel pronkstraadist tinulised või tinaplaadikestest vaselised, mõnede vanemate teadete järgi ka tilisevad klaas- või kardtilgutid. Üksikutes 19. sajandi lõpul ülesmärgitud teadetes märgitakse koos puusapõlledega kantud põllerätte ja põlli. Karksi pulmaülikonda on kinnikootud küllerättide kõrval kuulunud kaks teineteisel kantavat põlle. Enamasti räägitakse puusapõlledest just seoses pulmarõivastega, sest pulmaülikonnas püsisid need kõige kauem kasutusel – 19. sajandi keskpaigani või mõnel pool kauemgi.

Kuna pulmad toimusid üldjuhul talvel, siis olid jõukamatel pulmas seljas kaunistatud kasukad. Vaatamata kasukate kaunistamisele, pandi kirikusse, varrulle või pulma minnes kasuk alla ja särk peale, ilma nendeta minna peeti sündsusetuks. Eriti oluline oligi kasukapealne riietus just mulkidel. Jürgeni (2012) sõnul kandsid Halliste-Karksi mõrsjad ja abielunaised õlalinikut, mis oli pikk ja kitsas riideese. Linikuga käidi kirikus, seda kanti õlgadel, ümber kaela või peas. Mõrsja ja nooriku linik oli ilusam ja rohkem ehitud kui harilik õlakate. Linikuga kaeti pruudi nägu ja pea, kui pulma ajal sõideti peiu koju. Arvati, et linik kaitseb mõrsjat kurjade vaimude eest.

Mulgimaal oli aletule põletamise komme. See on algselt olnud ohvritalitus. Põletamiseks valiti välja puu, mis maha raiuti ja põlema sydydati. Peiupoiss talutas pruuti kolm korda ymber tule. Siis viidi mõrsja isamehe, peiupoisi ja peigmehe vahele. Nood käisid kolm korda ymber pruudi ja tagusid naiste laulu saatel móóku ta pea kohal kokku. Sarnane komme, kus isamees, peiu ja peiupoiss mõrsja kohal móóku täristavad on levinud palju laiemalt ja tuntud piiramise või

rautamise nime all. Sellega taotleti móršnjale tervist ja pikka iga. Seejuures on lauldud järgmist laulu:

Piira piira peiupoissi
piira nóiad nómmikussa
toa taha tammikussa
piira linnud lepikussa
halvad aia teivastesse (Kaasik 1992).

Kiiberid (2006) kirjutavad, Hilda Kristjani ja Ann Alpi meenutustele toetudes, et kui suure talu tütar sada aastat tagasi perenaiseks viidi, siis kõige pealt oli ta lauta viidud. Seal pani ta lehmale sarve otsa vöö, siis läinud kaevu juurde, pannud pange vett täis ja selle ümber löönud – see oli märk, et ta hakkab perenaiseks. Kes pruudi pulmas esimest korda tantsima viis, sai endale kindad ja salli kaela. Noorikul oli peigmehe sugulaste jaoks veimevakas kindaid, sukki ja vöösi.

Antud peatükist selgus, et vanasti pöörati tähelepanu laste tublideks ja töökateks kasvatamisele. Lauludega hoiatati laiskade pruutide ja kõva käega peigmeeste eest. Peale kosimist oli väga oluline saada veimevakk valmis. Pulmade eel peeti tähtsaks traditsioonide järgimist. Võib öelda, et ka Mulgimaa pulmad toimusid tavapärase pulmakava järgi, kuid leidis ka erinevusi. Näiteks oli Mulgimaal lisaks kuulunaisele, kes kosjade eel käis uurimas, kas kosilane ka vastu võetakse, ka kosjakase tava, mille kohaselt viis kosilane kase neiu akna taha.

1.4. Laulud pulmatraditsioonis

Eestlaste pulmakommetes on palju laulmist. Selle teel suheldi, tehti toimetusi ning kaitsti noorpaari. Käesolevas peatükis toon välja mõned Mulgimaa ehk Tarvastu, Paistu, Halliste, Karksi ja Helme kihelkonna pulmalaulud.

Pulmalaulud on jaotunud erinevatesse osadesse vastavalt pulma kavale. Saajapäeval, mil pulm toimus mõrsja kodus, lauldi laule saajasõidust ja –rahva vastuvõtmisest ning mõrsja ehtimisest ja vanematekodust lahkumisest. Vakapäeva (pulm peigmehe kodus) laulude hulka kuulusid laulud mõrsja vastuvõtmisel ja tanutamisel, veimede jagamisel ja pulmade lõpetamisel. Ka nädal peale pulmi toimunud langujoodudel olid omad laulud.

Pulmalaulude jaotamisel kasutan Herbert Tampere (1960) laulude jaotust:

- mõrsjaitkud,
- laulud saajasõidul ja saajarahva vastuvõtmisel,
- laulud mõrsja ehtimisel ja ärasaatmisel,
- laulud mõrsja vastuvõtmisel peigmehe kodus ja tanutamisel
- laulud veimede jagamisel ja pulmade lõpetamisel
- „hõimulaua“ laulud,
- laulud langujoodul.

Kuna minu käsitletud materjalide seas ei ole Mulgimaal iga osa kohta laule, siis toon tabelis 1 näiteid ainult nende jaotuste puhul, mille jaoks neid leidub.

Tabel 1. *Mulgimaa pulmalaulude näited*

Pulma osa	Laulutüüp	Näited lauludest
Saajapäev	Laulud saajasõidul ja saajarahva vastuvõtmisel	„Halva ilmaga teel“ (Karksi) „Neiut pole kodu“ (Karksi) „Tühjalt tulime, tüki saime“ (Karksi)
	Laulud mõrsja ehtimisel ja ärasaatmisel	„Anna aega ehtida“ (Karksi) „Kodu nutab mõrsjat“ (vt <i>joonis 1</i>) (Paistu) „Huntide mets“ (Karksi)
Vakapäev	Laulud mõrsja vastuvõtmisel peigmehe kodus ja tanutamisel	„Ära löö noorikut“ (Tarvastu) „Meie ja teie poisid“ (Halliste) „Ei mõista magada“ (Karksi) „Naerja ei saa naist“ (Karksi) „Tahame tarka talunaist“ (Karksi) „Uue kodu tutvustamine“ (Karksi) „Nutt ehtides või elades“ (Karksi)
	Laulud veimede jagamisel ja pulmade lõpetamisel	„Palju veimi“ (Karksi) „Noorikule seebiraha“ (Karksi)

Kodu nutab mõrsjat

Paistu

Var 1

Ta - lu e - mä, en - ne - kei-ne, kas - ke!

Var 2

Talu emä, ennekeine,
kas'ke,
mis sa müüsid tütterida,
tütterida, taterida,
kauplesid emä kanuja!
5 Enne müünu müüri tüki,
enne kinkin kirstuvõti,
enne andan aidavõti,
enne kui müüsid tütterida!
10 Senip kuulus esä kodu,
senip nägus nänni paika,
senip viksi venna paika,
seni kui tütteira koduna,
seni kui Manni majana,
15 Anna iista astumenna,
kabu lauda katamenna.
Senip nii sea sileda,
lamba villale laheda.

Viiäs tüttäre kodusta,
viiäs siit Manni majasta,
20 Anna iista astumesta —
ikma siis jääve Ellik-lehmä,
kisendeme Kirjät-lehmä,
muhkma jääve Mustik-lehmä,
ikeve einä andejata,
25 kōlka ette kandejata.
Senip, senip, langukese,
senip om kuulus esä kodu,
senip om nägus nänni paika,
senip viksi velle paika,
30 seni kui tüttäre koduna,
talu kambren kõndimenna.
Viiäs tüttäre kodusta —
kodu sis kooleb, järv sis jääb,
suu sis usse sugeneb,
35 laas aiale lamese.

Joonis 1. „Kodu nutab mõrsjat“ (Paistu)

Antud peatükist sain teada, et alates 17. sajandist on eesti pulm olnud traditsiooniderikas. Pulm jaotus neljaks: saajapäev, vakapäev, hõimupäev ja langujoodud. Igal osal olid oma kindlad tegevused, näiteks saajapäeval mõrsja otsimine ja leidmine ning vakapäeval tanutamine. Osadel on ka kindlad laulud, mis seostuvad päeva jooksul tehtavate tegevustega. Tänapäeva pulmad on tugevalt mõjutatud läänest tulnud kommetest ning inimestel on palju valikuvõimalusi, näiteks pulmariiete või –koha valik, tseremoonia ja peo suurus.

Mulgimaa ehk Halliste, Helme, Karksi, Paistu ja Tarvastu kihelkonna pulmad toimusid sama kava järgi, kuid traditsioonides leidub erinevusi. Minu käsitletud kirjandusest tuli välja kosjakase tava ning aletule põletamise komme. Pulmalaulud jaotasin Herbert Tampere (1960) jaotuse järgi ning seeläbi sain seitse kategooriat. Mulgimaalt pärit pulmalauludega leidsin näited neljale kategooriale: laulud saajasõidul ja saajarahva vastuvõtmisel, laulud mõrsja ehtimisel ja ärasaatmisel, laulud mõrsja vastuvõtmisel peigmehe kodus ja tanutamisel ning laulud veimede jagamisel ja pulmade lõpetamisel. Leian, et tänapäeva pulmakombeid on mugav ja lihtne kasutada, kuid külalistele ja noorpaarile meeldejäädavam oleks järgida eesti pulmatraditsioone alates 17. sajandist.

2. RIIKLIKUST ÕPPEKAVAST TULENEVAD AINEKAVADE EESMÄRGID JA VÄLJUNDID

Antud peatükis käsitletakse gümnaasiumi riiklikust õppekavast tulenevaid ainekavade eesmärke ja väljundeid. Jagan Kristina Iotsaite arvamust, et tegelikult on just kasvatus igasuguse õpetuse baas, mitte vastupidi. Tervikliku ehk integraalse inimese kujunemine sõltub eelkõige kasvatusesest.

Nüüdisaegsele kultuurile on olemuslik interdistsiplinaarsus. Kunstid on tihedalt seotud kõigi inimtegevuse valdkondade ning ajastu mõtteviisidega. Inimeseks olemine, sotsiaalsed suhted ja maailm on oma erinevates avaldumisvormides kunstide aines ning seeläbi seotud kõigi ainevaldkondadega (Vabariigi Valitsuse määruse nr 2 „Gümnaasiumi riiklik õppekava“ 2011, lisa 6).

Muusikaõpetus kuulub teatavasti kunstiainete valdkonda ja perekonnaõpetus on osa sotsiaalainete valdkonnast. Riiklikus õppekavas (vastu võetud 06.01.2011, jõustunud 17.01.2011) välja toodud ainevaldkondade pädevused käsitlevad kunstipädevust kui seost kultuurilise teadlikkusega ning oskust väärtustada loomingulisi saavutusi visuaalsetes kunstides ja muusikas. Sotsiaalne pädevus tähendab aga jätkuvalt huvituda oma rahva ja maailma arengust, kujundada oma arvamusi ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

Toon välja mõned punktid riiklikust õppekavast (2011), mis määratlevad, mida taotletakse gümnaasiumiosa muusika- ja perekonnaõpetuses. Need on järgnevad:

- Õpilane väärtustab muusikat osana inimkonna kultuurist ning teadvustab ennast rahvuskultuuri kandjana.

- Valdab põhiteadmisi ajastute ja maade muusikast ning kultuuride arengust.
- Oskab muusikat kriitiliselt kuulata, analüüsida ja tõlgendada.
- Õpilane kujuneb terviklikuks, iseseisvaks ja teisi arvestavaks isiksuseks.
- Omandab teadmised, oskused ja hoiakud, mis on vajalikud perekonnavalueluks ning valmiduse tunnetada iseennast ja oma rolli ühiskonnas.

Riikliku õppekava (2011) järgi peab gümnaasiumi lõpetanu väärtustama:

- ühislaulmist kui rahvuslikku kultuuritraditsiooni ning väljendama kuulnud muusika kohta oma arvamust;
- perekonda ning teadvustama ühiskonna mõju perekonna kasvatustegevusele.

Leian, et väga oluline on iseenda ja oma rolli tunnetamine ühiskonnas. Nii perekonna- kui ka muusikaõpetus aitavad kasvatada iseseisvat kodanikku, kes tunneb huvi enda päritolu ja oma rahva traditsioonide vastu.

Muusikaõpetus toetab sotsiaalseid, kuna aitab kujundada terviklikku inimest. Sotsiaalseks pädevuseks peetakse seda, kui õpilane huvitub oma rahva arengust ning kuna gümnaasiumi muusikaõpetus alustab eesti muusikaga tutvumist regilaulust, siis saab õpilane sealtnaud teadmisi oma rahva pärimuskultuurist. Lisaks on eestlastele suur väärtus laulupidu ning ka seda teemat käsitletakse muusikaõpetuses. Muusika on osa inimkonna kultuurist ja õpilane peab tundma end rahvuskultuuri kandjana ning teadvustama ennast osana ühiskonnast, seeläbi toetab kultuuri õppimine õpilaste rahvustunnetust.

3. METOODIKA JA VALIM

Käesolevas peatükis annan ülevaate uurimismetoodikast, kirjeldan valimit ja uurimuse protseduuri. Toon välja küsimustiku ülesehituse põhimõtted ning andmetötlusmeetodid.

3.1. Meetodi valik ja kirjeldus

Antud bakalaureusetöös olen eesmärgi täitmiseks teostanud kvalitatiiv-kvantitatiivse uurimuse. Uuritavale objektile lähenetakse nii, et avastatud kvaliteete on võimalik esitada ka kvantitatiivsel kujul. Kasutatakse nii sisuanalüüsi kui statistilist analüüsi, kusjuures kvalitatiivsele analüüsile lisandub statistiline kontroll. (Õunapuu 2011^a).

Andmete kogumiseks töötasin välja ankeetküsitluse, mille leiate lisas number kaks. Ankeetküsitlustes esitatud küsimused on jaotasin kolme alagruppi:

- 1) üldandmeid puudutavad küsimused 1-3;
- 2) eelistused, ettepanekud ja väljavaated 4-7, 11;
- 3) teadmised, pädevused, hinnangud 8-10.

3.2. Valimi moodustamine ja uurimiskontingendi kirjeldus

Populatsioon on 64 inimest. Lähtuvalt populatsiooni suurusest otsustasin kasutada kõikset valimit, et valik oleks representatiivne. Kõikse valimi puhul langeb valim kokku populatsiooniga või erineb sellest väga vähe (Õunapuu, 2011^b). Antud bakalaureusetöö eesmärgist lähtuvalt kuuluvad valimisse Abja Gümnaasiumi 10.-12. klassi noored.

Kontakteerusin Abja Gümnaasiumi muusikaõpetajaga ja palusin tema abi õpilaste küsitlemisel. Küsitluse läbiviimine toimus kokkulepitud ajal, milleks oli 11. märts 2013. Küsitlused andsin õpetajale üle isiklikult paberkandjal ning täidetud küsimustikud sain kätte sama päeva õhtul.

Järgnevas tabelis (vt *Tabel 2*) toon välja üldandmed õpilaste kohta, kes vastasid küsimustikele.

Tabel 2. Küsimustikule vastanud õpilased

Klassid	Õpilaste sooline jaotus		
	Poisid	Tüdrukud	Kokku
10. klass	4	11	15
11. klass	9	8	17
12. klass	13	7	20
Kokku:	26	26	52

Antud tabelist selgub, et küsitusele vastas 52 õpilast 64-st, kuna 12 õpilast puudus tol päeval koolist. Kokku vastas 26 poissi ning 26 tüdrukut, seega vastanutest 50% olid naissoost isikud ning 50% meessoost isikud. Kõige rohkem õpilasi täitis küsitluse 12. klassis, seejärel 11. klassis ning 10. klassis.

Töö põhieesmärgi lahendamiseks palusin abi Abja Gümnaasiumi perekonnaõpetuse õpetajalt. Ühiselt koostasime Abja Gümnaasiumile sobiva integreeritud tööplaani. Enne perekonnaõpetuse õpetajaga kohtumist konsulteerisin 8. aprillil 2013 nimetatud kooli muusikaõpetajaga ning esitasin talle muusikaõpetuse tundidega seotud küsimuste tulemused töödeldud kujul. Seejärel tutvusin gümnaasiumis kasutatava muusikaõpikuga ning käisin välja oma ideed tunniteemade kohta.

Perekonnaõpetuse õpetajaga sain kokku 9. aprillil 2013 ning esitasin ka talle tema tunniga seotud andmete töödeldud tulemused. Uurisin, millist õpikut ta tunnis kasutab ning kuidas tema arvates oleks hea tunnid üles ehitada. Leppisime kokku uue kohtumise 21. aprilliks, kus viibis ka muusikaõpetuse õpetaja.

21. aprillil 2013 saime taaskord kokku ning näitasin õpetajatele enda koostatud tööplaani. Pannes paika tundide sisu ning ülesehitust, võtsin arvesse õpilaste küsitlustest saadud tulemusi ja kasutasin neid tundides võimalikult palju. Arutelu tulemusena muutsime mõne tunni sisulist ülesehitust ning andsime õpilastele praktilise kodutöö, milleks oli intervjuu läbi viimine.

3.3. Andmeanalüüs

Andmete analüüsiks kasutan kontentanalüüsi, mille kohaselt püstitasin uurimusküsimused, kategoriseerisin küsimused, koostas vastuste kategooriad ning töötlesin vajalikke andmeid statistiliselt. Viimaks toimub töödeldud andmete interpretatsioon. Interpretatsioon ehk tõlgendamine on protsess, mille käigus teooriale tuginedes mõtestatakse lahti uurimusega saadud tulemused (Õunapuu 2000, 16-17). Andmetöötamiseks kasutasin programmi Microsoft Excel . Tulemused olen välja toonud jooniste ning erinevate diagrammidena.

4. TULEMUSTE ANALÜÜS

Antud peatükis uurin ankeetküsimustikest saadud vastuseid, teen kokkuvõtted ja järeldused ning kirjeldan integreeritud tööplaani koostamise meetodit.

4.1. Õpilaste ettepanekud tundide huvitavamaks läbiviimiseks

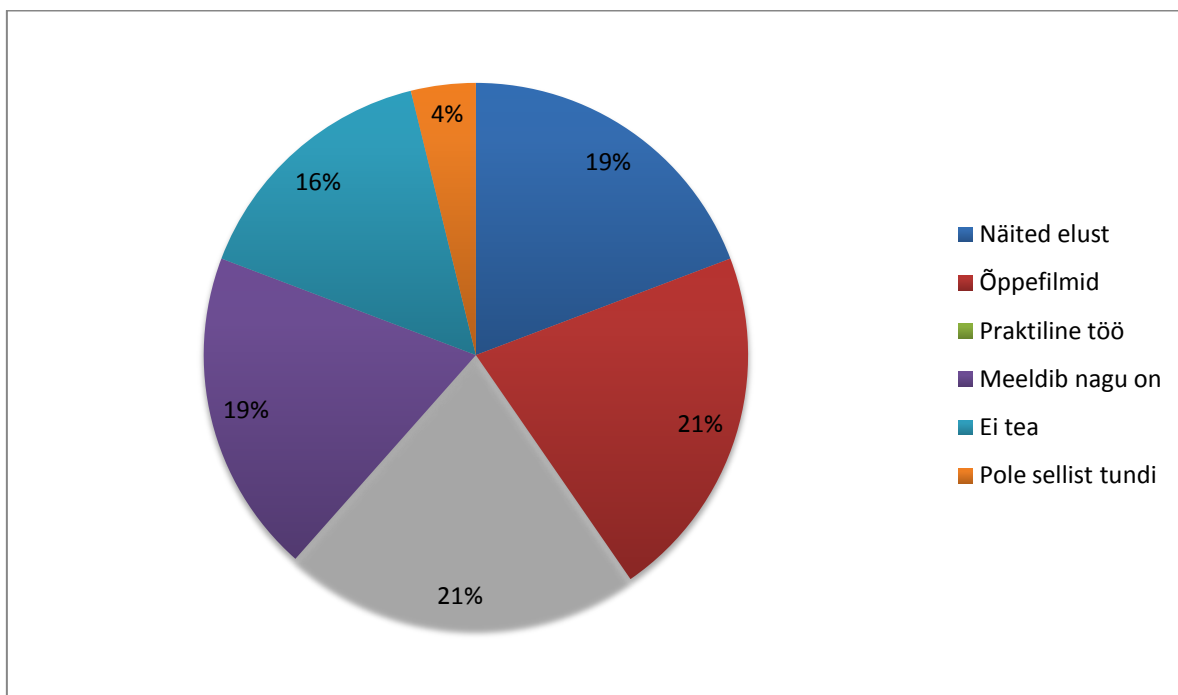
Käesoleva bakalaureusetöö põhieesmärgiks on koostada integreeritud tööplaani perekonna- ja muusikaõpetuses. Alameesmärkideks on kaardistada gümnaasistide teadmisi pulmadest ning ettepanekud muusika- ja perekonnaõpetuse tundide huvitavamaks läbiviimiseks. Eesmärgi täitmiseks asun antud peatükis lahendama sissejuhatuses väljatoodud uurimustööle seatud põhiprobleeme. Õpilasi tsiteerides on nende vastused märgitud kirjastiilis *italic*.

Uurimusprobleem seisneb selles, et Abja Gümnaasiumis ei ole välja töötatud integreeritud tööplaani perekonna- ja muusikaõpetuse lõimimiseks. Uurimisprobleemi küsimused sõnastan järgnevate küsimustega:

1. Kuidas muuta muusika- ja perekonnaõpetuse tunde huvitavamaks?
2. Millised on Abja Gümnaasiumi gümnaasistide teadmised eesti pulmatraditsioonidest alates 17. sajandist?

Uurimuse esimesele probleemile: kuidas muuta muusika- ja perekonnaõpetuse tunde huvitavamaks, aitavad vastuse saada küsimused nr 4 ja 5 (vt lisa 2). Järgnevate vastuste välja selgitamine on väga tähtis integreeritud tööplaani koostamise seisukohalt, et arvesse võtta õpilaste eelistusi ja vajadusi. Vastused aitavad täita sissejuhatuses püstitatud eesmärgi, selgitades

välja, mida teeksid õpilased muusika- ja perekonnaõpetuse tundides teistmoodi. Joonisel 2 on ära toodud, mida muudaksid õpilased perekonnaõpetuses ning joonisel 3, mida teeksid nad teisiti muusika tundides.

Joonis 2. Perekonnaõpetuse muudatused

Jooniselt 2 on näha, et 21% vastanutest leidis, et õppetöös peaks olema rohkem näidetena toodud filme ning sama arv õpilasi arvas, et nad tahavad teha rohkem praktilist tööd. 20% ulatuses arvati, et rohkem peaks tooma näiteid elust ning samaväärselt paljudele meeldib praegune perekonnaõpetuse tund sellisena, nagu see on. 16% õpilastest ei tea, mida muuta ning 4% õpilastest väidab, et neil ei ole sellist tundi. Siit järeldub, et õpilased tahaksid oma õppetöösse rohkem näiteid ja teemade praktilist läbitegemist. Praktilise läbitegemise all tõid õpilased täpsustusena välja rühmatöö tegemise, lapse eest hoolitsemine, kasutades selleks nukkusid ja rollimängud. Tsiteerin kolme õpilast:

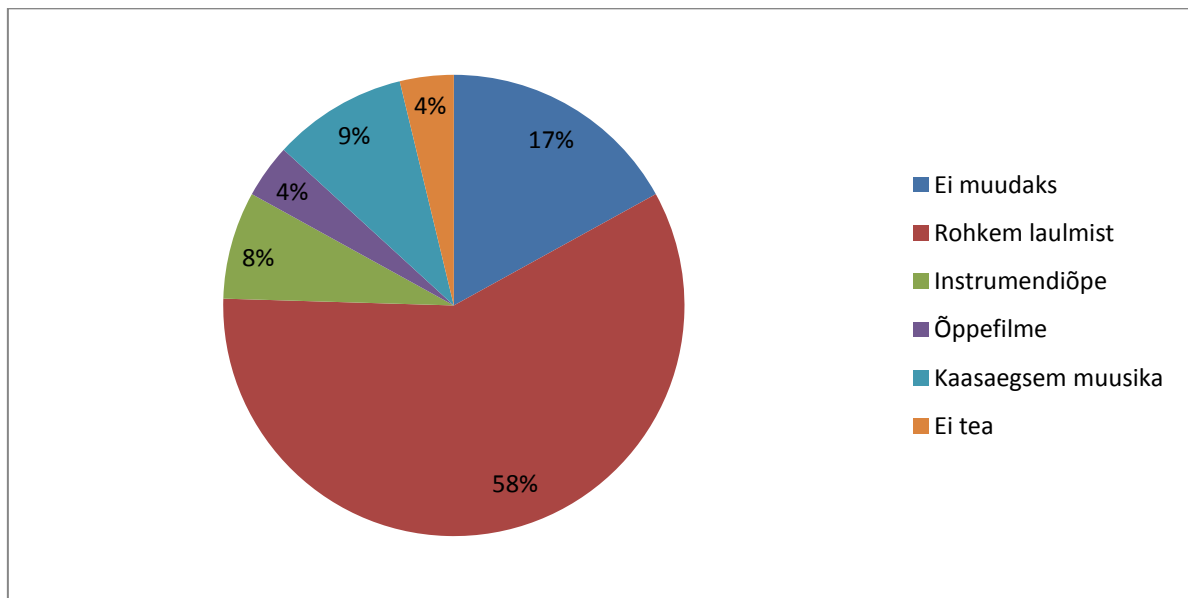
„Rohkem õppefilme, raamatus olev „kuiv“ tekst ei paku huvi.“

„Välja arvata kirjatööd, rohkem tegevust nt lapse eest hoolitsemine nagu Ameerika koolides.“

„Teeks läbi elulisi situatsioone, terve klassiga.“

„Võiks rohkem vaadata erinevaid filme tuleks õpilastelt rohkem küsida nende arvamust.“

Inimene, kes oskab oma arvamust kujundada, soovib aktiivselt arvamust avaldada, väidelda ja praktilist tööd teha, on valmis olema aktiivne ja vastutustundlik kodanik. Nagu antud töö teises peatükis on välja toodud, siis seda taotleb ka riiklik õppekava.

Joonis 3. *Muusikaõpetuse muutmine*

Joonisel 3 on selgelt näha, et õpilased tahavad muusikatunnis rohkem laulda. 17% vastanutest ei muudaks midagi, 10% käsitleks kaasaegsemat muusikat, 8% soovivad instrumendiõpet ning 4% õpilastest tahaksid vaadata rohkem filme. On näha, et üle poole õpilastest – 58%, soovivad muusikatunni raames rohkem musitseerimist, mis praeguste vastuste kohaselt puudub. Õpilaste vastustest kumab selgelt välja vähesese musitseerimise probleem. Selle all nad tõid välja:

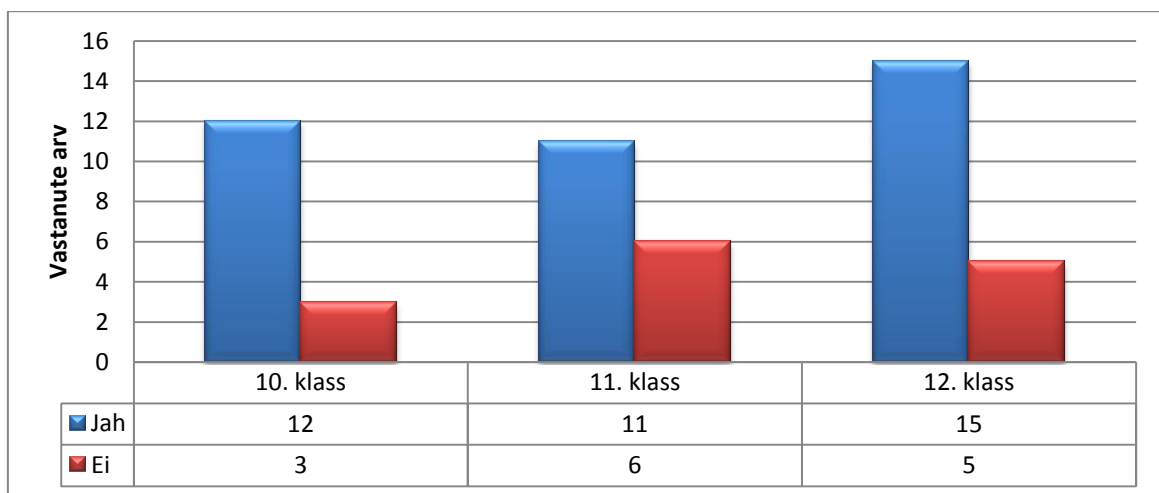
- rohkem laulda ja vähem tähelepanu muusikaajaloole;
- laulude juurde teha liikumisi;
- õpilaste kaasamine laulusaate loomisele;
- soololaulu õppimine jne.

Siinkohal püstitan küsimuse, kas tõesti lauldakse ja musitseeritakse tundides minimaalselt või see ainult tundub õpilastele nii. Antud töö sellele vastust ei anna ja seega näen ühe võimaliku edasise suunana uurida antud teemat süvendatumalt.

Arvestades peatükis number 2 mainitud pädevusi, peab õpilane oskama muusikat kriitiliselt kuulata, analüüsida ja tõlgendada. Õpilaste vastuste seast probleemseks välja tulnud laulmine, aitab kaasa selle pädevuse omandamisele. Pulmatraditsioonist pärit regilaulude õpetamine ja laulmine aitaks kaasa õpilaste poolt välja toodud soovide täitmisele. Nende laulude valik on väga suur.

Eelnevat arvesse võttes tekib vastuolu õppekava eesmärgis ja õpilaste tegelike soovide vahel. Õppekava järgi peaksid õpilased tundma end kui rahvakultuuri kandjaid, kuid seda on raske saavutada kui nad ei tunne huvi oma rahvakommete ja pärimuse vastu. Siinkohal tuleb võtta arvesse, et filmides nähtu ja ameerikast pärit pulmakultuur on ühed väga tugevad mõjutajad. Ühe võimalusena selle probleemi lahendamiseks näengi praktilise näidistunni läbiviimist ja integratsiooni.

Ankeetküsitluses esitatud küsimustega nr 7 ja 8 (vt lisa 2) uurisin Abja Gümnaasiumi noorte käest, kas nad on mõelnud abiellumisele ning palusin neil kirjeldada nende kujuteldavat pulma. Joonisel 4 toon välja tulemused, kui paljud õpilased on mõelnud abiellumisele, klasside järgi. Tulemused olid minu jaoks üllatavad.

Joonis 4. Abielu soov

Eelnevast joonisest selgub, et rohkem vastati jaatavalt. Kogu vastanute hulgast 73% on mõelnud abiellumisele. Seega võib järeldada, et nad on mõelnud ka oma pulmade peale. Ankeedi (vt lisa 2) järgmise küsimusena palusingi neil kirjeldada oma kujuteldavat pulma.

52-st õpilasest:

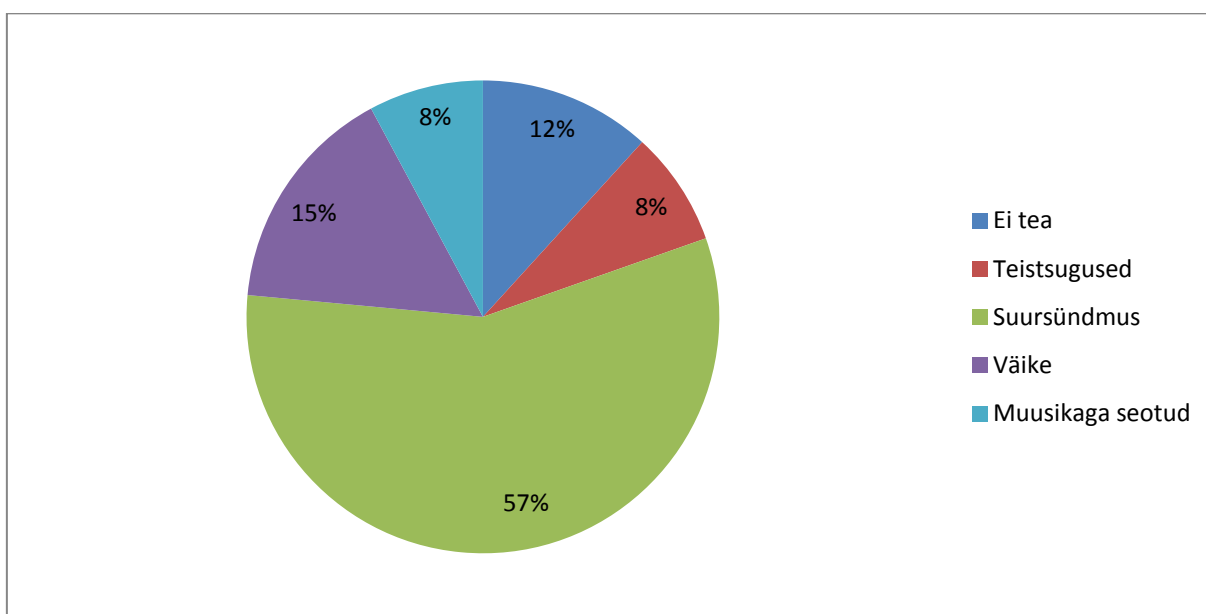
- 23 õpilast ehk 44% tahaksid endale väikest pulma. Väikese pulma all toodi välja, et kohal peaks olema vaid perekond ning mõnikord nimetati ka lähedasemaid sõpru. Ära oli mainitud ka kiriklik laulatus kodukandis ja valge kleit. Tsiteerin: „*Tagasihoidlik, vähe inimesi ja lühike tseremoonia. Ma ei näe mõtet hullul raha raiskamisel. Peaasi, et perekond kohal on.*“
- 12 ehk 23% sooviksid suuri pulmi, kus viibiksid sugulased, sõbrad ja tuttavad. Arvati, et kui kord juba abielluda, siis võiksid pulmad ikka suured olla. Mainiti ära, et pulm peab olema hästi planeeritud. Mõned õpilased soovivad oma pidada pulmi mõisas, tahetakse kiriklikku laulatust ja pidu maakohas. Tsiteerin kahte õpilast: „*Kuskil kirikus, uhkes kleidis, paljude sõprade ja sugulaste keskel, igalpool on lilled. Ning sellele peaks järgnema vägev pidu, mis kestab mitu päeva kuskil maa kohas nagu kihnu pulmas.*“
„*Suur, kus on palju rahvast (kõik sugulased ja tuttavad on kohal). Kirikus on laulatus, millele järgneb pulmarong. Pärast seda on pidu koos mängudega, mis on pulmades kohased ja hiljem sõidaksin abikaasaga mesinädalatele.*“
- 7 ehk 14% õpilastest ei tea veel, kuidas ja kas nad oma pulma tahavad läbi viia. Üks õpilane arvas, et see peaks olema isiklik, aga nentis, et pole veel mõelnud selle peale. Leian, et neil on selle mõtte läbitöötamiseks veel aega.
- 4 õpilast ehk 8% märkis ära sõna traditsiooniline. Traditsioonilise selgituseks on kirjutatud märksõnad kirikus, lähedased inimesed, pulmaauto, pruutneitsid, naise isa toob altari ette. Tsiteerin: „*Mina oleksin kindlasti valges kleidis. Kõik oleks traditsiooniline – pulmaauto, kirik, pruutneitsid jne. Kohal peaksid olema kõik olulised ja lähedased inimesed.*“
- 3 ehk 6% tahaksid oma pulmi pidada mere ääres või looduses. Siin on ära toodud ka võimalus korraldada pulm välismaal. Tsiteerin: „*Pulm toimuks vabas looduses (nt mere ääres). Pulm ei toimuks Eestis, vaid kuskil välismaal, selleks, et sinna hiljem tagasi minna ja igal aastal oleks põhjust aastapäeval sinna reisida.*“
- 2 ehk 4% arvasid, et nad otsustaksid aktiivse pulma kasuks. Aktiivse pulma all on nad silmas pidanud tegevuste tegemist, aga ka ekstreemsust. Tsiteerin neid õpilasi: „*Midagi ekstreemset, nt lennuki küljes ripume vms.*“
„*Mu pulm peaks olema aktiivne, tegevust võiks olla päris palju ja rahvast ka.*“
- 1 õpilane ehk 2% vastas, et ta ei abiellu mitte kunagi. Põhjuseid selle väite taga võib olla mitmeid, kuid see jääb antud õpilase enda teada.

Eelmised tulemused näitavad, et 44% õpilasi soovivad väikest pulma, kus on ainult nende perekonna liikmed. Võib järeldada, et nad peavad abiellumist väga isiklikuks sündmuseks. Suur osa vastanutest arvasid, et nemad tahaksid suurt pulma. Vähem õpilasi väitsid, et nad tahaksid pulma mere ääres, traditsioonilist või aktiivset pulma. Leidsid ka gümnasiste, kes ei tea veel, millist pulma nad sooviksid ja üks õpilane, kes ei tahagi abielluda.

Mõiste „traditsiooniline“ tähendas õpilaste jaoks kiriklikku laulatust, pulmaautosid, pruutneitsisid ja lähedasi inimesi. Eesti mõistes traditsiooniline pulm tähendab aga rahvariideid, suurt pidu, mis kestab mitu päeva ja kindlaid pulma osasid. Seega võib öelda, et nende kahe mõiste sarnasus seisneb lähedaste inimeste kohalolul.

4.2. Õpilaste teadmised pulmatraditsioonidest

Ankeetküsimustiku küsimuses nr 9 (vt lisa 2) palusin õpilastel kirjeldada, millised olid eesti pulmad nende arvates alates 17. sajandist. Järgmise küsimusega leian vastuse teisele uurimusprobleemi - millised on Abja Gümnaasiumi gümnasistide teadmised eesti pulmatraditsioonist alates 17. sajandist. Tulemused on kantud joonisele number 5.

Joonis 5. Eesti pulmad alates 17. sajandist

Eelnevast joonisest saab näha, et üle poole õpilastest – 57%, arvas, et pulmad olid suursündmus. Kirjeldustes mainiti ära, et see võis olla terve küla pidu, oli palju söömist-joomist ja pulm võis kesta mitu päeva. Paljude õpilaste arvates sõltus pulmapeo korraldamine vara suuruselt. 15% vastanutest arvas, et peeti väikeseid pulmi, 12% ei tea. 8% õpilastest arvas, et kindlasti oli pulmas rohkelt laulmist, tantsimist ja laulumänge. Mõned õpilased (8%) mainisid sõna „teistsugused“. Selle all pidasid nad silmas pulma kui kohustust, kus ei lasta endale ise kaaslast valida ja traditsioonilist pulma kirikus. Tulemustest võib järeldada, et õpilastel on olemas algelised teadmised eesti pulmakommetest.

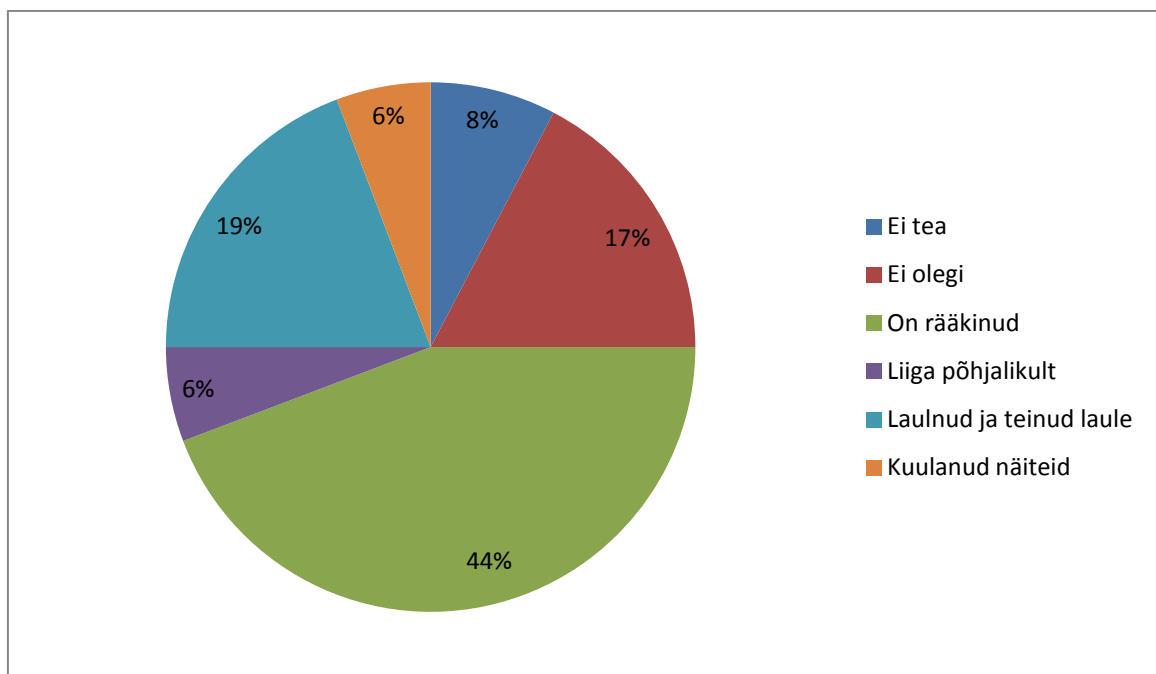
Esimeses peatükis käsitletud pulmatraditsioonide järgi võib öelda, et õpilaste arvamus selle kohta, et pulmad olid suursündmus ühtis uuritud kommetega ning 8% vastanutest arvas õigesti, et pulmas oli rohkelt laulmist ja tantsimist. Õpilaste vastuste ja esimese peatükis välja tulnud teadmiste erinevus seisnes selles, et 15% õpilastest arvas, et peeti väikeseid pulmi ning mõned õpilased pidasid pulma kohustuseks. Arvati ka, et varem ei saanud inimesed endale ise kaaslast valida ning pulmi peeti kirikus, kuid tegelikult ei olnud kirikul pulmades suurt rolli ja peigmehe või mõrsja valik oli suhteliselt vaba.

Küsimustega number 10 ja 11 (vt lisa 2) tahan välja selgitada, kuidas on õpetajad edasi andnud abiellumise ja pärimusmuusika teemat. Antud vastuste põhjal saan teada, kas tunni ülesehitus on õpilaste jaoks praktiline ja meeldejääv. Perekonnaõpetuses on 52-st vastanud õpilasest:

- 35 ehk 68% väitis, et nende õpetaja ei olegi sellest rääkinud või nad ei mäleta sellest teemast midagi. Sellel vastusel võib olla mitmeid põhjuseid, nagu õpilaste tähelepanematus või neil ei ole veel selle temaatikaga tundi olnud. Viimane variant on üsna võimalik, kuna küsitlusele vastas ka 10. klass, kellel tuleb see kursus alles järgmisel aastal.
- 8 ehk 16% leidis, et perekonnaõpetuses on abiellumise teemat käsitletud vähe või pealiskaudselt. Siit võib järeldada, et õpetaja ei pea seda teemat väga tähtsaks.
- 2 ehk 4% kirjutas vastuseks, et nad on käsitlenud abiellumise majanduslikku poolt.
- 2 ehk 4% väitis, et neile on räägitud, et abiellu ei tohi kergelt astuda.
- 2 ehk 4% arvab, et õpetaja on abiellumise teemat õpetanud nii nagu peab. Täpsustusena on välja toodud, et õpetatud on õpiku järgi.

- 1 õpilane ehk 2% on vastanud, et õpetaja on rääkinud abiellumise vajalikkusest.
- 1 ehk 2% mäletab teema käsitlemisest õppevideo vaatamist. Tsiteerin: „*Vaatasime erinevaid videosid ning kultuurilisi abiellumisi.*“

Eelnevast võib järeldada, et nende õpetaja kas ei käsitle pulmakombeid, mis annaks õpilastele eluks kaasa väga vajaliku teadmise või õpilased ei mäleta sellest midagi. Kuna antud töö raames ei ole ma läbi viinud küsitlust õpetajatega, siis ei saa ma kindlaks teha kumb oletus vastab tõele. Joonisel 6 toon välja, kuidas annab muusikaõpetaja edasi pärimusmuusika teemat, mis on väga oluline rääkides eesti pulmatraditsioonidest, sest laulmisel on väga suur osa eesti pulmakommetes.

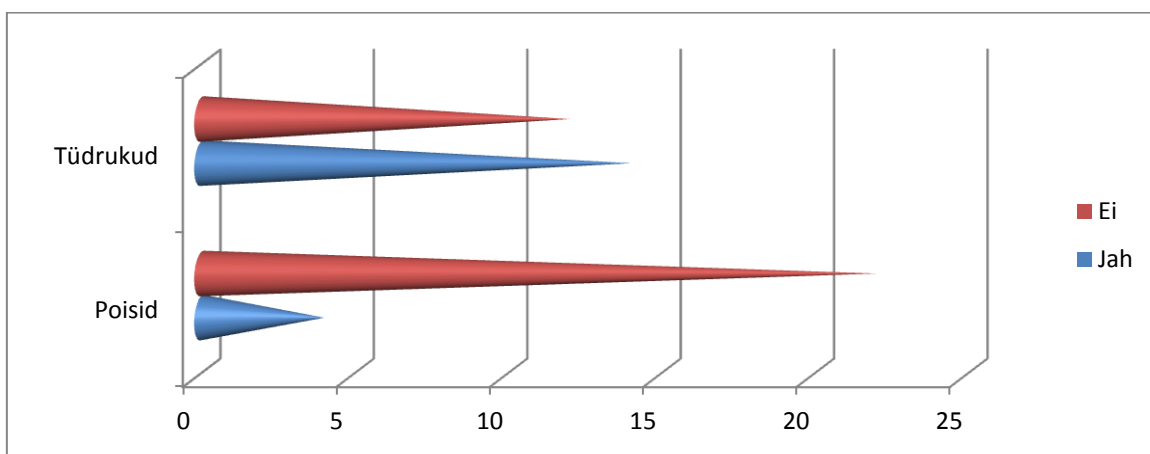
Joonis 6. *Pärimusmuusika käsitlemine*

Antud jooniselt võib välja lugeda, et muusikaõpetaja on rääkinud pärimusmuusika teemast. Seda mainis 44% õpilastest. Vastanutest 19% mäletab, et nad on laulnud regilaule ja uuemaid rahvalaule ning ise laule teinud. 17% väidab, et nad ei olegi seda teemat käsitlenud. Selle protsendi moodustab 10. klass, kes hakkab pärimusmuusikat käsitlema alles järgmisel aastal. Antud klassi õpilased on ka välja toonud, et 9. klassis nad käsitlesid seda teemat, aga vähesel määral. 8% ei tea, kuidas on neile pärimusmuusikat õpetatud, 6% väidab, et seda on tehtud liiga

põhjalikult ning nad toovad välja, et neile on kutsutud tundi pärimusmuusikuid. Sama palju (6%) väidavad, et nad on kuulanud muusikanäiteid.

Võrreldes perekonnaõpetuses käsitletava abiellumise teemaga on teadlikkus pärimusmuusikast tunduvalt suurem. 32% vastanutest mäletab väga vähe abiellumise teema kohta, põhiliselt selle vajalikkusest, majanduslikust poolest ja seda, et ei tasu kergekäeliselt abiellu astuda. Pärimusmuusikast mäletab mõndagi 75% õpilastest. Kuna õpilased pärimusmuusikat käsitledes tegid ise laule, mängisid laulumänge ja vaatasid ning kuulasid erinevaid näiteid, siis võib oletada, et tänu sellele on neil antud teemast rohkem meeles. Siit saab järeldada, et õpilased omandavad teadmisi paremini, kui neil on võimalus praktilist tööd teha.

Ankeedi viimase küsimusega, number 10 (vt lisa 2), uurin, kas õpilased oleksid huvitatud pulma läbimängimisest. Palusin gümnasistidel oma vastust ka põhjendada. Joonisel 7 toon välja õpilaste vastused.

Joonis 7. Pulma läbimängimise soov

Tsiteerin õpilasi:

„Jah. Vanaid kombeid on alati lahe ja lõbus teada. See avardab silmaringi.“

„Ei. Kuna ma ei kujuta ette, mis kasu mul sellest oleks. Pigem pärimusmuusikast tahaksin rohkem teada.“

„Jah. See oleks päris huvitav teada saada vanu kombeid. Huvitaks kindlasti paljusid.“

„Ei. Ei tunne huvi selle vastu eriti.“

„Ei. Tegelikult võib-olla, aga pigem mitte, kuna seda saab õppida ka muul viisil.“

„Ei tundu huvitav, sellepärast Ei.“

„Jah, asjade läbitegemine on palju huvitavam kui tunnis kuulamine.“

„Ei. Kuna me elame tänapäevas ja tänapäeva pulmakombed on paigas siis miks vaja sellist asja õppida.“

„Jah. Siis saaks ka oma lastele rääkida, et millised võisid olla minu vanaema pulmad ja ise oleks ka huvitav teada.“

„Ei. Vanade pulmakommete kohta ei oska midagi öelda aga pärimusmuusika ei tõmba üldse.“

„Ei. Viitsimine puuduks.“

„Jah. Kõik, mis seostub liikumisega seostub minu jaoks ka sellega, et see jääb kergemini meelde.“

„Jah. Huvitav oleks teada, kuidas toimusid asjad vanasti. Kindlasti on sel olemas võimalusi, mida kasutada ka tänapäeval.“

„Ei paku huvi.“

„Jah. Sest see võib olla huvitav ja põnev, kuna vanad traditsioonid on enamasti tahaplaanile jäänud.“

Eelnevast joonisest näeme, et tüdrukud on rohkem pulma läbimängimisest huvitatud kui poisid. 15% poistest vastas jaatavalt ning 85% leidsid, et see ei pakuks neile huvi. Tüdrukutest 54% arvasid, et see võiks olla huvitav ning 46% vastasid eitavalt. Kogu õpilaste hulgast 35% õpilastest arvavad, et pulma läbimängimine võiks olla huvitav ja kasulik teadmiste omandamisel, kuid enamus (65%) leidis, et nad ei tahaks sellist asja teha. Tõin välja ka mõned põhjendused ning tulemusi vaadates võin öelda, et suur osa sellest 65% väitis, et selline asi ei pakuks neile huvi. Võimalik, et huvipuudus on seotud väheste teadmistega pulmakommete valdkonnast. Läbimängu toetajate hulgas oli arvamus, et pulmade läbimäng võiks olla huvitav endale ja kunagi tulevasele põlvkonnale rääkimiseks, sest ise läbitehtud asi jääb meelde.

4.3. Integreeritud tööplaan

Tööplaani koostamisel lähtusin välimise integratsiooni põhimõttest, mis tähendab, et lõimimine tuleb õpetajate poolt ning õppematerjalide kaudu. Kuuse (2008) sõnul on välimise integratsiooni

eesmärgiks soodustada sisemist integratsiooni ning see seisneb selles, et õppematerjalid on juba valmis kujul olemas ja õpilane ise ei pea seoste loomisega vaeva nägema.

Antud töö esimeses peatükis selgus, et eesti pulmades oli palju regilaulu. Kui vaadata riiklikku õppekava, näeme, et nii perekonnaõpetus kui ka muusika II kursusel, kus pärimusmuusikat käsitletakse, tuleb gümnaasiumis 11. klassis. Abja Gümnaasiumi perekonnaõpetuse ja muusikaõpetajaga koostööd tehes saime valmis tööplaani, mida on võimalik kasutada Abja Gümnaasiumis antud ainete integreerimisel.

Nii abiellumise kui ka pärimusmuusika teema tuleb käsitlele 11. klassis II poolaastal. Mõlema õppeaine tunde on üks kord nädalas. Kuna esimesel poolaastal on 15 tundi, siis algavad tööplaanis tunnid numbriga 16. Plaani kasutamiseks peavad olema õpetajad eelnevalt läbi rääkinud direktoriga, et nende järjekorras 19. tunnid toimuksid samal päeval ning need kaks tundi oleks tunniplaanis kõrvuti. Seda on võimalik teha kahte moodi – tunniplaani koostatakse kohe selliselt, et perekonnaõpetus ja muusika on üksteise järel või tehakse tunniplaani selleks korraks ümber. Kui direktor leiab, et plaani muutmine ei ole võimalik, peaks läbimäng toimuma peale tunde või tuleks korraldada sellise projekti läbi viimiseks projektipäev.

Käesoleva töö eesmärgi lahendamisel võtsin arvesse tulemuste analüüsist saadud vastuseid, kus õpilased soovisid muusikaõpetuses rohkem laulmist ning perekonnaõpetuses rohkem praktilisi töid ja arutelusid. Laulude repertuaari valisin kihelkondade ja teemade järgi, ning kuna antud töös on tegemist Abja Gümnaasiumiga, siis eelistasin Mulgimaalt pärit laule. Laul „Tule minuga õhtul istuma“ on pärit Kuusalust ning valitud gümnaasiumiosa muusikaõpikust.

Tööplaani koostamisel kasutasin 2007. aasta õpikut „Perekonnaõpetus: gümnaasiumi inimeseõpetuse õpik“ (M. Kagadze, I. Kraav, K. Kullasepp) ning 2012. aasta raamatut „Muusikaõpik gümnaasiumile II“ (I. Garšnek, T. Särg, A. Sepp). Tööplaanis on antud bakalaureusetöö autori poolset kommentaari märgitud *italic*-kirjastiilis.

Valminud integreeritud tööplaani näeb välja selline nagu on esitatud tabelis 3.

Tabel 3. *Integreeritud tööplaan*

	Muusikaõpetus	Perekonnaõpetus
16. tund	<p>Teema: Vanem rahvalaul</p> <p><i>Tund on ülesehitatud õpilaste esinemisjulguse kasvatamisele.</i></p> <p>Tutvume rahvamuusika alajaotustega (rahvamuusika -> laulumängud, rahvalaulud, -tantsud, pillimuusika).</p> <p>Õpetaja on eeslauljaks regilaulus „Meie ja teie poisid“ („Eesti rahvalaule viisidega II“, H. Tampere, lk 330), õpilased laulavad järgi.</p> <p>Õpetaja räägib regilaulu kolmest osast (viis, sõnad, esitus), parallelismist, algriimist ja murtud värsist (antud mõisted on esindatud ka eelnevalt lauldud regilaulus).</p> <p>Õpilased saavad paljundatud sõnad ning uuesti laulmisel on iga õpilane ühe värsirea eeslauljaks ning nad märgivad paberile ära kõikide mõistete vasted.</p> <p>Tutvume ühe- ja kaherealise viisiga (üherealise viisi näide on eelnevalt lauldud laul, kaherealise viisi näitena lauldakse Kuusalust pärit regilaulu „Tule minuga õhtul istuma“).</p> <p>Jaotudes kahte gruppi mis on eelnevalt õpetajate poolt paika pandud, mängivad ühed peiupoolseid ja teised pruudipoolseid laulikuid ja lauldakse laulu „Pöögile tüdruk“.</p>	<p>Teema: Paarissuhe</p> <p><i>Tund algab ringis istudes ning on üles ehitatud arutluse edendamisele.</i></p> <p>Õpetaja arutleb õpilastega, mis on paarissuhe.</p> <p>Rühmatöö (õpilased jagatakse kahte gruppi, mis on eelnevalt konsulteerides muusikaõpetajaga paika pandud. Valitud grupid jäävad kehtima kuni pulma läbimängimiseni eesmärgiga tekitada õpilastel oma „perekondadega“ hea läbisaamine.):</p> <p>Mõlemad rühmad arutlevad teemal „Millised on tänapäeva võimalused kohata oma õiget partnerit?“ ja kannavad oma mõtted teisele rühmale ette.</p> <p>Õpetaja viib noored mõtetega ajas tagasi ning arutletakse, mida tähendab ehalkäimine ja tupelekutsumine.</p> <p>Perekonnaõpetuse õpetaja peab kindlasti mainima, et laulul oli vanasti suhetes suur roll.</p> <p>Tuletame meelde ja arutame Kuusalust pärit regilaulu „Tule minuga õhtul istuma“ sõnumit.</p>

<p>17. tund</p>	<p>Teema: Regilaulu liigid ja laulumängud</p> <p><i>Tunni eesmärgiks on laulda pulmalaule.</i></p> <p>Lüroepilised laulud, lauldakse „Suisa suud“ – arutelu, millest see laul rääkis ja kuidas seda tänapäeval mõista.</p> <p>Edasi selgitab õpetaja, mis on töölaulud ja tavandilaulud ning räägib plaanist pulma läbimäng korraldada.</p> <p>Laulumängude juures mängitakse „Hobusemängu“, et õpilased end ka liigutada saaks. Selle mängu saatel on õpetajal taas väga hea võimalus tuua välja muusikaõpetuse seos perekonnaõpetusega, sest õpiku järgi on ringi keskel olev „hobune“ tüdruk ja väljaspool olev „hunt“ poiss, kes tahab tüdrukut kätte saada.</p> <p><i>Saajarahvas ja vakarahvas on esimeses tunnis ära jaotatud.</i></p> <p>Lauldakse laule:</p> <p>„Hobuste rakendamine pulmasõiduks“ (Karksi) - <i>saajarahvas</i></p> <p>„Halva ilmaga teel“ (Karksi) – <i>saaja- ja vakarahvas vaheldumisi</i></p> <p>„Neiut pole kodus“ (Karksi) - <i>vakarahvas</i></p> <p>„Ei saanud kaugelt naist“ (Karksi) - <i>saajarahvas</i></p> <p>„Nooriku teretamine“ (Karksi) - <i>saaja- ja vakarahvas vaheldumisi</i></p> <p>„Tühjalt tulime, tüki saime“ (Karksi) – <i>saajarahvas</i></p>	<p>Teema: Abiellumise mõte</p> <p><i>Tunni eesmärgiks on julgustada õpilasi oma arvamust kujundama ja avaldama.</i></p> <p>Õpetaja ja õpilased arutlevad abiellumise mõtte üle.</p> <p>Võrreldakse kihlumist ja kosjas käimist.</p> <p>Kahe grupi (<i>samad grupid, mis eelmises tunnis</i>) väitlus teemal – „Abiellumine on kaotanud mõtte“</p> <p>Kodutöö: Lühiintervjuu mõne vanema põlvkonna esindajaga (u 70-aastase inimesega) kasutades õpetaja poolt antud põhiküsimusi ning endale sobivaid infotehnoloogia vahendeid. <i>Õpilane võib küsimusi edasi arendada ning saadab intervjuu vähemalt päev enne tundi õpetaja e-mailile.</i></p>
------------------------	---	--

<p>18. tund</p>	<p>Teema: Pulmalaulud</p> <p><i>Tund on ülesehitatud nii, et järgmises tunnis oleks lihtsam pulma läbimängimisega hakkama saada. Laulud on pärit raamatutest „Karksi vanad rahvalaulud viisidega I“, „Eesti rahvalaule viisidega II“ ja „Vana Kannel IV: Karksi vanad rahvalaulud I“.</i></p> <p>Lauldakse laule:</p> <p>„Kodu nutab mõrsjat“ (Paistu) - vakarahvas</p> <p>„Ei mõista magada“ (Karksi) - saajarahvas</p> <p>„Naerja ei saa naist“ (Karksi) - vakarahvas</p> <p>„Tahame tarka talunaist“ (Karksi) - saajarahvas</p> <p>„Nutt ehtides või elades“ (Karksi) - saaja- ja vakarahvas</p> <p>„Noorikule seebiraha“ (Karksi) - saaja- ja vakarahvas</p> <p><i>Õpilaste soove arvestades võib kujundada ka mingit liikumist, kui toimub vastastikune laulmine („Ei mõista magada“, „Naerja ei saa naist“, „Tahame tarka talunaist“).</i></p>	<p>Teema: Vanad pulmakombed</p> <p><i>Tund on üles ehitatud nii, et õpetaja tutvustab õpilastele eesti pulmakombeid alates 17. sajandist ning näitab slaidikava.</i></p> <p>Tutvustada tuleb pulmarituaali tegelasi (mõrsja, kosilane, saajarahvas, saajavanem, peiupoiss, kaasikud, kaasanaine, veli, pruuttüdrukud), pulmarituaali põhiosasid (kosjad, pulmakutsumine, pulmad – saajapäev, vakapäev, hõimupäev, langujoodud), saajapäeva põhisündmusi (saajasõit mõrsja poole, saaja vastuvõtmine, mõrsja ehtimine ja saatmine, saajasõit peigmehe poole, mõrsja vastuvõtt peigmehe kodus ja tanutamine), pulmade lõpetamise tavadid (kapsasupp, seinale koputamine).</p> <p><i>Õpilaste paremaks kaasamiseks tuleb teha antud teema kohta ka töölehed, mida saab teemat läbides täita. Lisaks saab iga kombe juurde tuua võrdluse muusikaõpetuses kasutatava laulu tekstist.</i></p> <p>Kodutöö: Korrata eesti pulmatraditsioone töölehe abil.</p>
------------------------	---	---

19. tund	<p>Teema: Pulma läbimängimine</p> <p><i>Tund toimub aulas, kus mängitakse (kiirvariandis) läbi eesti rahvuslikku pulma. Tunni eesmärk on tutvustada õpilastele eestlaste pulmatraditsioone ning kontrollida nende teadmisi eelnevates tundides õpitu kohta.</i></p> <p><i>Kasutatakse laule:</i></p> <p>„Hobuste rakendamine pulmasõiduks“, „Halva ilmaga teel“, „Neiut pole kodus“, „Ei saanud kaugelt naist“, „Nooriku teretamine“, „Tühjalt tulime, tüki saime“, „Kodu nutab mõrsjat“, „Anna aega ehtida“, „Ei mõista magada“, „Naerja ei saa naist“, „Tahame tarka talunaist“, „Nutt ehtides või elades“, „Noorikule seebiraha“.</p>
-----------------	---

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö teemaks on perekonnaõpetuse ja muusikaõpetuse lõimimine pulmatraditsiooni põhjal. Antud teemal ajendasid mind kirjutama mitmed põhjused: uus riiklik õppekava, erinevad täienduskursused ning arutelu erinevate õppeainete integreerimise üle. Lõiming on uues riiklikus õppekavas tähtsal kohal, seega pidasin vajalikuks koostada näitlik integreeritud tööplaan.

Antud uurimustöö põhieesmärgiks oli koostada lõimitud tööplaan, kasutades selleks perekonna- ja muusikaõpetust. Alameesmärkideks oli kaardistada gümnaasistide teadmised pulmadest ning ettepanekud muusika- ja perekonnaõpetuse tundide huvitavamaks läbiviimiseks. Seatud eesmärgid said täidetud.

Uurimustööle püstitatud probleemide lahendamiseks valisin küsitletavateks Abja Gümnaasiumi 10.-12. klassi õpilased ning viisin nende hulgas 11. märtsil 2013 ankeetküsitluse, milles osales 52 gümnaasiumiastme õpilast.

Uurimistulemustest selgub, et õpilased tahaksid muusikatundides rohkem laulda. Mainitud oli ka instrumendiõpet ja õppefilme. 10% õpilastest tahaksid käsitleda kaasaegsemat muusikat. Tööplaani koostamisel võtsin arvesse õpilaste põhilist soovi rohkem ise laulda ning koostatud tööplaani järgi lauldakse igas tunnis. Instrumendiõpe ja õppefilmid jäid välja, kuna pulmakommetega seotud laulurepertuaar on väga mahukas. Kaasaegsema muusika käsitlemine toimub varasemates klassides ja seetõttu ei näe ma põhjust õppekavast kõrvale kaldumiseks.

Perekonnaõpetuses soovivad noored rohkem elulisi näiteid, praktilist tööd ja ära olid märgitud ka õppefilmid. Näitlikus tööplaanis kasutasin rühmatööd, väitlemist ja arutlemist. Õppefilmide näitamist ma sellesse tööplaani ei pannud, sest siis jääks antud teema juures arutlemisele ja õpilaste aktiivsele kaasatootamisele vähem aega.

Kaardistades gümnaasistide teadmisi pulmadest, selgus, et 73% vastanutest on mõelnud abiellumisele. Oma kujuteldavat pulma kirjeldades kujutasid nad ette pigem tänapäeva kombeid järgivat väikest pulma. Analüüsides Abja Gümnaasiumi õpilaste vastuseid nende teadmiste kaardistamiseks eesti pulmadest alates 17. sajandist selgus, et algteadmised on neil olemas. Õpilaste vastustest tuli välja, et nad peavad eesti pulmi suurteks laulu, tantsu ja mänguga seotud pidudeks, kus söödi ja joodi palju.

Uurimistulemustest tekkinud vastuolu seisneb õppekava eesmärkide ja õpilaste huvide erinevuses. Õpilased ei tunne huvi oma rahva kultuuri vastu ning arvan, et üks võimalus antud probleemi lahendada ongi praktiline näidistunni läbiviimine.

Edasise uurimuse võimaliku suunana kaardistaksin õpetajate arvamusi koostatud tööplaani rakendamise võimalikkuse kohta. Teiseks rakendaksin koostatud tööplaani Abja Gümnaasiumi gümnaasistide seas praktilises õppetöös, et näha plaani sobivust ja saada võrdlusmoment teiste õpetajate arvamusega. Seega oleks vaja jätkata uurimist seoses integreeritud tööplaani rakendamisega.

KASUTATUD KIRJANDUS

Gümnaasiumi riiklik õppekava. Ainevaldkond „Kunstiained”. 2011.

https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1140/1201/1002/VV2_lisa6.pdf (12.02.2013)

Gümnaasiumi riiklik õppekava. Ainevaldkond „Sotsiaalsained”. 2011.

https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1140/1201/1002/VV2_lisa5.pdf (12.02.2013)

Eesti rahvakultuur. 1998. Eesti Entsüklopeediakirjastus.

Hõissa pulmad. 2004. OÜ Hansaärigrupp.

Iotsaite, K. 2006. *Integraalne mõtlemine muusikakasvatuses*. Haridus 1-2

http://haridus.opleht.ee/Arhiiv/1_22006/16-17mustv.pdf (14.04.2013)

Jürgen, T. 2012. *Halliste naise rõivad*. <http://www.rahvaroivad.folkart.ee/rahvaroivad/laane-estni/halliste/halliste-naine> (06.04.2013)

Kaasik, M. 1992. *Vanadest pulmakommetest*. Hiis, nr. 5.

<http://www.ms.ut.ee/mart/raamat/hiis5.htm#VANAD> (21.03.2013)

Kalits, V. 1988. *Eesti pulmad: traditsioon ja nüüdisaeg*. Tallinn: Eesti Raamat

Kallaste, M.-L. 2013. *Sajanditagused pulmaeelsed ettevõtmised*. [Käsikiri]. Tuhalaane

Kiiber, A., Kiiber, E., 2006. *Tantsimisest, tantsudest ja tavadest: endisaegse Mulgimaa Karksi ja Halliste kihelkonnas*. Karksi-Nuia

Kuusk, T. 2008. *Õppekava integratsiooni võimalusi*.

http://www.oppekava.ee/images/3/37/L%C3%B5imingualane_juhendmaterjal_31_03_09.pdf
(04.04.2013)

Särg, T. 2008. *Karksi vanad rahvalaulud viisidega I*. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseumi Teaduskirjastus

Tampere, H. 1960. *Eesti rahvalaule viisidega II*. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus

Tampere, H. 1941. *Vana Kannel IV: Karksi vanad rahvalaulud I*. Tartu: RK „Teaduslik Kirjandus“

Tedre, Ü. 1973. *Eesti pulmad: lühiülevaade muistsetest kosja- ja pulmakommetest*. Tallinn: Eesti Raamat

Õunapuu, L. 2011^b. *Uurimuse metoodika: Populatsioon ja valim*. TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia. [Loengukonsept]

Õunapuu, L. 2011^a. *Üliõpilaste kirjalikud tööd. Metoodiline juhend magistritöö, seminaritöö, lõputööde, referaadi ja essee koostamiseks ning vormistamiseks*. Viljandi

Õunapuu, P. 2003. *Eesti pulm*. Tallinn: Tänapäev

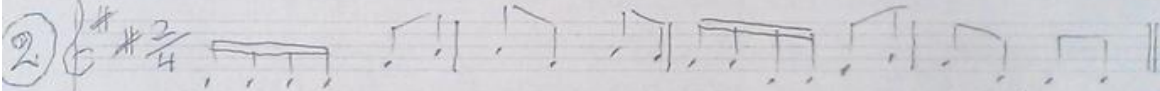
LISAD

Lisa 1 Regilaulud

①

Tütre-kene, lin-nu-kene, tütre-kene, lin-nu-kene,
 seda ütles mii si-nule, seda ütles mii si-nule.
 Seda õppa ai-ge-es-te, seda õppa ai-ge-es-te:
 Ole sina oolass om-mu-kulla, ole sina oolass om-mu-kulla,
 Noora-jene en-ne valget, noora-jene en-ne valget
 Mõse suu, sui-u pää, mõse suu, sui-u pää,
 Ehi ennast en-ne põlvra, ehi ennast en-ne põlvra,
 Mõse rõõva pärast päeva, mõse rõõva pärast päeva,
 Ära mine muutalt muu-de sekka, ära mine muutalt muu-de sekka,
 Tahmat-selt ta-lu ta-meje, tahmat-selt ta-lu ta-meje.

Kõik sinu ilus, kõik sinu kaunis, kõik sinu ilus, kõik sinu kaunis,
 Kõik sinu ilus ei-nä-maalle, kõik sinu ilus ei-nä-maalle,
 Kõik sinu kaunis kargja-maalle, kõik sinu kaunis kargja-maalle,
 Valge kõi kü-lä va-nu. valge kõi kü-lä va-nu,
 Kena küla kes-ke-elle, kena küla kes-ke-elle,
 Sõss süü ü-väss ü-tel-tesse, sõss süü ü-väss ü-tel-tesse
 Ä-rä e-mä tü-te-riksi, ä-rä e-mä tü-te-riksi!

②

Ära otsi ilmas ta i-lusta, ära otsi ilmas-ta i-lusta
 E-ga vallaot valge-eda, e-ga vallaot valge-eda.

Kihulkonnasta kenäda
 Ilus miis om eemalt näda
 Valge kargetta palata
 Kuri täp-uma siiahtai
 Kurot ümä kome-eda
 Ehk om seher siikida
 massa all om marulida
 kopsa all elun kuroli

süü om suuri sirge-ella
 Kde om valge valge-ella
 Kõigil om kõva muiku
 seni oia siiahtai siiahtai
 seni kandi kotta kanka-assa
 kuni naine nüttemata
 kinarinda kinkmata
 valgepäi valatamata

palata - vaadata

Lisa 2 Küsimustik

Tere!

Mina olen Kertu Kukka, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia koolimuusika tudeng. Kirjutan oma bakalaureuse tööd, milles käsitlen järgnevat: muusika- ja perekonnaõpetuse lõiming.

Palun Teie abi, et kaardistada teadmised pulmadest ning Teie ettepanekud perekonna- ja muusikaõpetuse tunni huvitavamaks läbiviimiseks. Õpilastena on Teil võimalus anda edasi oma arvamus eesti pulmatraditsioonist. Küsimustik on anonüümne ning selle täitmine võtab aega umbes 20 minutit. Valikvastustega küsimuste puhul pange õige vastuse kasti rist. Kommentaare lisage küsimustiku lõppu.

Ette tänades, Kertu Kukka

1. Märki oma sugu ☐ Mees ☐ Naine

2. Sinu vanus täisaastates

3. Mitmendas klassis Sa õpid?

☐ 10. klassis ☐ 11. klassis ☐ 12. klassis

4. Kuidas muudaksid perekonnaõpetuse tunde, et need Sulle huvitavamad oleksid?

.....
.....

5. Kuidas muudaksid muusikaõpetuse tunde, et need Sulle huvitavamad oleksid?

.....
.....

6. Kas Sa oled kunagi mõelnud abiellumisele?

☐ Jah ☐ Ei

7. Kui Sa peaksid abielluma, siis milline võiks olla Sinu pulm? Kirjelda!

.....

.....

.....

.....

8. Kirjelda, millised Sinu arvates võisid eesti pulmad olla alates 17. sajandist?

.....

.....

.....

.....

.....

9. Kuidas on perekonnaõpetuse õpetaja teile tutvustanud abiellumise teemat?

.....

.....

10. Kuidas on muusikaõpetuse õpetaja teile tutvustanud pärimusmuusika teemat?

.....

.....

11. Kas Sulle meeldiks võimalus õppida vanaaegseid eesti pulmakombeid ja pärimusmuusikat pulma läbimängimise teel? Põhjenda oma vastust!

☐ Jah ☐ Ei

.....

.....

.....

SUMMARY

The present bachelor's thesis disserts on integrating family and music education with the help of wedding traditions. I have seen the question at issue – students do not know how to integrate different subjects, so they cannot use their knowledge completely. Singing has an important role in Estonian traditional weddings therefore I saw an opportunity to integrate previously named subjects.

I was motivated to research the present topic by several reasons: the new national curriculum of music education, different refresher courses and discussions about integrating various subjects. Integration has a significant part in the new national curriculum of education, so in my opinion it was necessary to compose a graphical work plan.

The present works main-goal was to compose a graphical work plan, using family and music education. The sub-goals were to map high school students knowledge about weddings and their suggestions about conducting more interesting lessons in family and music educations.

To reach the aims I conducted a questionnaire survey among Abja High school students who study in 10th to 12th grade. The survey took place on 11th of March in 2013 and 52 students took part in it.

The research indicated that students would like to sing more. Playing instruments and watching educational movies was mentioned too. 10% of the students who answered would like to study contemporary music. While assembling the work plan I took the most popular answer (58% said more singing) into consideration and singing is part of every lesson. Playing instruments and educational movies were excluded because the repertoire for wedding songs is very substantial. I left out the contemporary music theme because it is studied in the previous grades and therefore I do not see the reason for depart from the curriculum of music.

In family education the students want more examples from life, practical works and active learning. They also mentioned educational movies. In the graphical work plan I used group study, debating and reasoning. I excluded showing educational movies in this theme, because there would not be enough time for reasoning and active learning in classroom.

Students' answers revealed that 73% of them have thought about marriage. They tried to describe their wedding and most of them see it as a little event with modern traditions. While analyzing the answers of the students on their knowledge on Estonian weddings since 17th century, I discovered they know the basics. It showed that they think of Estonian weddings as a big eating and drinking parties with singing, dancing and playing.

The research showed a conflict between the curriculum purposes and students interests. The curriculum of education says, that students should be the carriers of our nations culture, but the students have no interest in our culture. One of the possible solutions to this problem would be a practical use of the graphical plan composed for this work.

As a possible further research I would also map the teachers opinion on the graphical work plan and its practical use. Then I would put the test the plan with Abja High school students to see if it works and compare it to the teachers opinion. Therefore I think there is a need to continue the research with putting the work plan into practice.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Kertu Kukka

(sünnikuupäev: 03.05.1990)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

MUUSIKAÕPETUSE JA PEREKONNAÕPETUSE LÕIMIMINE PULMATRADITSIOONI
PÕHJAL,

mille juhendaja on Sirje Medell,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **16.05.2013**